

PRIJATÉ TEXTY

P8_TA(2018)0483

Obrana akademickej slobody vo vonkajšej činnosti EÚ

Odporúčanie Európskeho parlamentu z 29. novembra 2018 Rade, Komisii a podpredsedníčke Komisie/vysokiej predstaviteľke Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku o obrane akademickej slobody vo vonkajšej činnosti EÚ (2018/2117(INI))

Európsky parlament,

- so zreteľom na Zmluvu o Európskej únii a na Zmluvu o fungovaní Európskej únie,
- so zreteľom na Chartu základných práv Európskej únie, najmä na jej článok 13,
- so zreteľom na strategický rámec a akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu (11855/2012), ktorý prijala Rada pre zahraničné veci 25. júna 2012,
- so zreteľom na usmernenia EÚ v oblasti ľudských práv týkajúce sa slobody prejavu online a offline, ktoré prijala Rada pre zahraničné veci 12. mája 2014,
- so zreteľom na výročnú správu EÚ o ľudských právach a demokracii vo svete v roku 2016 a na politiku Európskej únie v tejto oblasti,
- so zreteľom na odporúčanie o statuse pedagogického personálu v oblasti vysokoškolského vzdelávania, ktoré prijala Generálna konferencia Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (ďalej len „UNESCO“) na svojom 29. zasadnutí 21. októbra až 12. novembra 1997,
- so zreteľom na Linskú deklaráciu o akademickej slobode a autonómii inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, ktorú prijala World University Service v septembri 1988,
- so zreteľom na rezolúciu č. 29/7 o práve na vzdelávanie, ktorú prijala Rada OSN pre ľudské práva na svojom 42. zasadnutí 2. júla 2015,
- so zreteľom na všeobecnú pripomienku č. 13 Výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva prijatú 8. decembra 1999 na jeho dvadsiatom prvom zasadnutí,
- so zreteľom na stanovisko Benátskej komisie č. 891/2017,
- so zreteľom na správy národných, európskych a medzinárodných mimovládnych

organizácií, a najmä na zásady štátnej zodpovednosti za ochranu vysokoškolského vzdelávania pred útokmi,

- so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o základných právach,
 - so zreteľom na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach,
 - so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv,
 - so zreteľom na článok 113 rokovacieho poriadku,
 - so zreteľom na správu Výboru pre zahraničné veci (A8-0403/2018),
- A. keďže UNESCO vymedzuje slobodu ako právo (bez obmedzenia predpísanou doktrínou) na slobodu vyučovania a diskusie, slobodu pri uskutočňovaní výskumu a rozširovaní a zverejňovaní ich výsledkov, slobodu vyjadrovať svoje stanovisko o inštitúcii alebo systéme, v ktorom pracujú, oslobodenie od cenzúry inštitúcií a slobodu účasti v profesionálnych alebo reprezentatívnych akademických orgánoch;
- B. keďže právo na vzdelanie je mimoriadne dôležité pre požívanie všetkých ostatných ľudských práv a dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja; keďže toto právo možno požívať len v atmosfére akademickej slobody a autonómie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania;
- C. keďže v Limskej deklarácii o akademickej slobode a autonómii inštitúcií vysokoškolského vzdelávania sa akademická sloboda vymedzuje ako sloboda členov akademickej obce – zahŕňajúcej všetky osoby, ktoré vyučujú, študujú, skúmajú a pracujú v inštitúcii vysokoškolského vzdelávania – jednotlivo alebo kolektívne získavať, rozvíjať a prenášať vedomosti prostredníctvom výskumu, štúdií, diskusií, dokumentácie, výroby, tvorby, výučby, prednášania a písania;
- D. keďže toto vymedzenie musí byť založené na základných demokratických hodnotách vrátane zásad spravodlivého prístupu a boja proti diskriminácii, zodpovednosti, kritického a nezávislého myslenia, inštitucionálnej autonómnosti a sociálnej zodpovednosti; keďže demokracia nemôže existovať bez akademickej slobody, ktorá umožňuje informovanú diskusiu;
- E. keďže akademická sloboda je kľúčovým prvkom na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja, najmä pokiaľ ide o dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja zakotvených v Agende 2030, v ktorej kvalitné vzdelávanie, vedecký výskum a inovácie zastávajú popredné miesto;
- F. keďže autonómnosť vzdelávacích inštitúcií je nevyhnutným predpokladom toho, aby plnili svoje náležité funkcie; keďže akademická sloboda si vyžaduje neustálu a ostrážitú ochranu pred neprímeraným tlakom zo strany štátu alebo obchodných záujmov;
- G. keďže akademická sloboda – vrátane jej zložiek, ako je sloboda myslenia, názoru, prejavu, združovania, cestovania a výučby – prispieva k vytváraniu priestoru, v ktorom môže akákoľvek otvorená a stabilná pluralistická spoločnosť slobodne uvažovať, klásť otázky, vymieňať si názory a vytvárať, využívať a šíriť vedomosti;
- H. keďže útoky na akademicкую slobodu oslabujú výskum, štúdium, výučbu, verejnú

diskusiu a právo na vzdelanie, podkopávajú akademickú kvalitu a sociálny, politický, hospodársky a kultúrny rozvoj; keďže odpovede na otázky v spoločnosti by sa mali hľadať pomocou rozumu, dôkazov a presvedčovania;

- I. keďže právo na vzdelanie, výučbu a výskum možno plne požívať len v atmosfére akademickej slobody;
- J. keďže existuje naliehavá potreba primerane riešiť otázku akademickej slobody počas procesu pristúpenia k EÚ, aby sa zabránilo výskytu útokov na ňu v členských štátoch EÚ, ako sú pokusy uzavrieť Stredoeurópsku univerzitu (CEU) v Budapešti, čo by malo viesť k presunu študentov od roku 2019 do Viedne, ako aj zablokovanie rodových štúdií v Maďarsku; keďže kandidátske krajiny by sa mali zaviazat' k dodržiavaniu základných hodnôt vysokoškolského vzdelávania vrátane akademickej slobody a inštitucionálnej autonómie;
- K. keďže akademická obec a vzdelávacie inštitúcie sú čoraz zraniteľnejšie voči zasahovaniu, tlakom alebo represiam zo strany štátov, podnikateľského sektora alebo iných neštátnych subjektov; keďže každý rok dochádza na celom svete k stovkám útokov voči univerzitám, inštitúciám vysokoškolského vzdelávania a ich členom vrátane vražd, násilia a zmiznutia, neoprávneného odňatia slobody/zadržania, neoprávneného trestného stíhania, straty postavenia, neoprávneného prepustenia/vylúčenia zo štúdia, obmedzení cestovania alebo pohybu a iných extrémnych alebo systémových hrozieb; keďže k porušovaniu akademických slobôd dochádza aj v členských štátoch EÚ a u jej najbližších partnerov;
- L. keďže škrtky vo verejnom financovaní vzdelávania vrátane vysokoškolského vzdelávania a následná potreba alternatívnych zdrojov príjmu ohrozujú akademickú slobodu, najmä ak takéto externé financovanie pochádza od zahraničných autokratických režimov alebo nadnárodných korporácií;
- M. keďže zahraničné vzdelávacie inštitúcie v rámci EÚ čelia útokom národných vlád a stretávajú sa s porušovaním akademickej slobody;
- N. keďže pokusy o kontrolu alebo umlčanie inštitúcií vysokoškolského vzdelávania alebo ich akademických pracovníkov, študentov a zamestnancov značne presahujú rámec priamo dotknutých jednotlivcov a inštitúcií a vplývajú na celú spoločnosť obmedzovaním priestoru na inkluzívnu demokratickú účasť, slobodu prejavu a na posilnenie postavenia všetkých občanov, pričom zároveň pripravujú budúce generácie o kvalitných akademických pracovníkov a výskumníkov;
- O. keďže účinné uplatňovanie práva na vzdelanie a zaručenie akademickej slobody si vyžadujú, aby štáty zabezpečili primeranú a spoľahlivú úroveň financovania vzdelávania; keďže politiky finančnej a hospodárskej úspornosti vážne podlamujú akademickú slobodu a robia to naďalej na celom svete, aj v rámci EÚ;
- P. keďže porušovanie akademickej slobody sa len zriedka rieši v rámci ľudských práv, čo čiastočne odráža neznalosť otázok týkajúcich sa akademickej slobody medzi advokátmi v oblasti ľudských práv a čiastočne aj to, že obvinenia sa často týkajú iných práv, ktoré sú porušované, ako je sloboda prejavu alebo názoru; keďže v dôsledku toho sú normy v tejto oblasti nedostatočne rozvinuté a porušenia akademickej slobody sa často neoznamujú;

- Q. keďže existuje všeobecná potreba zvýšiť informovanosť o význame akademickej slobody ako nástroja na podporu demokracie, rešpektovania zásady právneho štátu a zodpovednosti a vytvoriť príležitosti na zlepšenie kapacity na ich presadzovanie a obranu;
- R. keďže je dôležité chápať útoky na akademickú slobodu ako súčasť globálneho javu a podporovať uznanie akademických pracovníkov a študentov nielen ako jednotlivcov, ktorých práva sú porušované, ale aj ako obhajcov ľudských práv, ktorí sú napádaní; keďže je potrebná široká odozva na medzinárodnej a vnútroštátnej úrovni, a to z oblasti samotného vysokoškolského vzdelávania, ako aj zo strany občianskej spoločnosti a širokej verejnosti;
- S. keďže mnohí akademickí pracovníci a študenti vystavení riziku nie sú schopní získať prístup k príležitostiam, ktoré poskytujú programy EÚ pre akademickú mobilitu a obhajcov ľudských práv, pretože nespĺňajú kritériá účasti alebo majú veľké ťažkosti pri dodržiavaní všeobecných postupov podávania žiadostí, požiadaviek a harmonogramov;
- T. keďže finančné obmedzenia programov EÚ sa týkajú aj činnosti organizácií a univerzít v EÚ, ktoré už podporujú študentov a akademických pracovníkov, ktorí sú ohrození alebo utekajú zo svojich krajín v dôsledku hrozby prenasledovania za ich akademickú angažovanosť; keďže tieto organizácie a univerzity si vyžadujú väčšiu pomoc pre svoje činnosti a iniciatívy;
- U. keďže EÚ sa zaviazala podporovať a chrániť ľudské práva, demokratické inštitúcie a právny štát na celom svete; keďže v rámci akčného plánu EÚ pre ľudské práva a demokraciu sa vyzýva na účinnejšiu politiku na podporu ľudských práv a demokracie v EÚ vrátane zvýšenia účinnosti dialógov o ľudských právach, zlepšenia viditeľnosti a vplyvu stratégií krajín v oblasti ľudských práv, so zameraním na účinné vykonávanie usmernení EÚ pre ľudské práva a na zlepšenie verejnej diplomacie a komunikácie v oblasti ľudských práv;
1. predkladá Rade, Komisii a podpredsedníčke Komisie/vysokej predstaviteľke Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku tieto odporúčania:
- a) výslovne uznať dôležitosť akademickej slobody vo verejných vyhláseniach, politikách a opatreniach týkajúcich sa vonkajšej činnosti EÚ vrátane uznania zásad, že myšlienky nie sú trestné činy a že kritická rétorika nie je nelojálna, ale sú skôr dôležitou súčasťou demokratickej spoločnosti a jej vývoja, že autonómnosť vzdelávacích inštitúcií by mala byť vždy chránená a že akademická sloboda zohráva zásadnú úlohu v pokroku vzdelávania a rozvoji ľudstva a modernej spoločnosti;
 - b) uznať, že nároky na akademickú slobodu patria do pôsobnosti existujúcich právnych predpisov v oblasti ľudských práv, ktoré vyplývajú z práva na vzdelanie a práva na slobodu prejavu a presvedčenia; pripomínať, že akademická sloboda sa vzťahuje aj na slobodu akademikov, pokiaľ ide o publikovanie informácií, vykonávanie výskumu a šírenie poznatkov a pravdy bez obmedzenia, slobodu vyjadriť svoje názory a presvedčenie – a to aj v prípade, že sú kontroverzné alebo nepopulárne – v oblastiach svojho výskumu a odborných znalostí, čo môže zahŕňať skúmanie fungovania verejných inštitúcií v danom politickom systéme a

jeho kritiku;

- c) verejne upozorňovať na problémy útokov na akademickú slobodu vrátane ich negatívnych dôsledkov; vyjadrovať obavy týkajúce sa zraniteľnosti akademickej obce voči neprimeranému zasahovaniu zo strany vnútroštátnych orgánov, súkromných subjektov alebo podnikových záujmov; pripomínať zodpovednosť štátov za zaručenie akademickej slobody, konanie v súlade s nimi a proaktívnu ochranu inštitúcií vysokoškolského vzdelávania, akademikov a študentov pred útokmi, a to bez ohľadu na ich pôvod a povahu;
- d) zabezpečiť, aby zástupcovia inštitúcií a členských štátov EÚ, ktorí navštevujú tretie krajiny, boli informovaní o situácii v oblasti akademickej slobody;
- e) preukázať podporu inštitúciám, zamestnancom a študentom, ktorí sú ohrození alebo boli obeťami donucovania alebo násilných útokov a verejne odsúdiť takéto útoky informovaním o tomto probléme na všetkých úrovniach, a to aj vyhláseniami, návštevami, výzvami na verejné vystúpenia a monitorovaním súdnych konaní a väzenských podmienok a konkrétnymi odkazmi na jednotlivé prípady ohrozených členov komunít vysokoškolského vzdelávania;
- f) podporovať rovnaký prístup k akademickej obci bez ohľadu na etnický pôvod, kastu, zdravotné postihnutie, národnosť, náboženské vyznanie, rodovú identitu, sexuálnu orientáciu alebo iný status; pri rokovaníach s tretími krajinami venovať osobitnú pozornosť podpore odstraňovania diskriminácie na základe pohlavia a všetkých foriem násillia a pomôcť pri uplatňovaní rodovej rovnosti a práva na vzdelanie pre všetkých;
- g) zdôrazniť, že útoky na akademickú slobodu sa môžu uskutočňovať aj vo forme kybernetických útokov, keďže akademickí pracovníci dnes čoraz viac využívajú internet a sociálne médiá na vyjadrenie svojich myšlienok a názorov;
- h) posilniť akademickú slobodu na rôznych úrovniach politických dialógov vrátane dialógov a konzultácií o ľudských právach s partnerskými krajinami; zintenzívniť diplomatické úsilie s partnerskými krajinami prostredníctvom bilaterálnej a multilaterálnej angažovanosti v súvislosti s prípadmi vzbudzujúcimi obavy spojenými s hrozbami alebo útokmi na akademickú slobodu a mimoriadne násilnými útokmi na inštitúcie a členov komunity vysokoškolského vzdelávania, ako aj diskriminačných politik alebo praktík, neprimeraného obmedzenia výskumu alebo prejavu, neoprávneného stíhania alebo zadržania a obmedzovania práva zakladať odbory alebo vstupovať do nich; povzbudiť partnerské krajiny, aby zriadili rámec pre akademickú slobodu a inštitucionálnu autonómiu a monitorovali vykonávanie týchto základných práv; zabezpečiť, aby všetky medzinárodné dohody o spolupráci s partnerskými krajinami rešpektovali tieto zásady;
- i) zahrnúť obranu a ochranu akademickej slobody a inštitucionálnej autonómie do kodanských kritérií pre proces pristúpenia k EÚ s cieľom zabrániť útokom na akademickú slobodu v členských štátoch, akých sme svedkami v prípade CEU v Maďarsku
- j) povzbudzovať všetky štáty, aby uskutočnili to, čo väčšina členských štátov EÚ už

urobila, a podporili a vykonali Deklaráciu o bezpečných školách a jej sprievodné Usmernenia na ochranu škôl a univerzít pred vojenským využívaním počas ozbrojeného konfliktu, ktoré slúžia ako návod týkajúci sa zodpovednosti za ochranu základných hodnôt, najmä akademickej slobody a inštitucionálnej autonómie, v prípade násilných a donucovacích útokov na vysokoškolské vzdelávanie;

- k) spolupracovať s OSN, Radou Európy, medzinárodnými agentúrami, občianskou spoločnosťou a komunitami vysokoškolského vzdelávania s cieľom vytvoriť mechanizmy na monitorovanie a nahlasovanie útokov, hrozieb a neprimeraných obmedzení týkajúcich sa vysokoškolského vzdelávania a jednotlivých akademických pracovníkov a posilniť a presadzovať monitorovanie s cieľom zvýšiť informovanosť, vyvolať zodpovednosť voči páchatelom a zlepšiť úsilie zamerané na predchádzanie útokom na akademickú slobodu a odozvu na ne;
- l) zapájať sa do pravidelného dialógu s univerzitnými komunitami, ako aj s organizáciami, ktorých poslaním je chrániť komunity vysokoškolského vzdelávania, a podporovať ho a presadzovať akademickú slobodu s cieľom vytvoriť najlepšie politické rámce, iniciatívy a stratégie obhajoby akademickej slobody;
- m) prispievať k rozvoju kapacít na rýchle, dôkladné a transparentné vyšetrenie prípadov porušovania akademickej slobody, najmä v situáciách, ktoré sa týkajú násilných útokov; zlepšiť úsilie o predchádzanie útokom na akademickú slobodu a odozvu na ne a vynaložiť všetko primerané úsilie na vyvolenie zodpovednosti voči páchatelom;
- n) podporovať prácu na výskume a obhajobu zamerané na reformu právnych predpisov a nariadení, ktorými sa inštitúciám vysokoškolského vzdelávania ukladajú neprimerané obmedzenia akademickej slobody alebo akademickej autonómie, a presadzovať inštitucionálnu autonómiu ako spôsob ochrany systémov vysokoškolského vzdelávania pred zasahovaním štátu, podnikateľského sektora alebo neštátnych subjektov a ochrany vysokoškolského vzdelávania pred politizáciou a ideologickou manipuláciou;
- o) zintenzívniť diplomatické úsilie s partnerskými krajinami prostredníctvom bilaterálnej a multilaterálnej angažovanosti v súvislosti s prípadmi vzbudzujúcimi obavy spojenými s hrozbami alebo útokmi na akademickú slobodu, najmä násilnými útokmi na inštitúcie a členov komunity vysokoškolského vzdelávania, ako aj diskriminačnými politikami alebo praktikami, neprimeraným obmedzovaním výskumu alebo prejavu, neoprávneným stíhaním alebo zadržiavaním;
- p) preskúmať existujúce mechanizmy podpory a ochrany pre obhajcov ľudských práv s cieľom rozvíjať ich schopnosť identifikovať prípady útoku na akademickú slobodu a poskytnúť v takomto prípade pomoc vrátane núdzovej ochrany a podpory, a to aj fyzickou ochranou, právnou a vízovou podporou, lekárskou podporou, monitorovaním súdnych konaní a väzenských podmienok, obhajovaním a lobovaním a dlhodobou podporou v exile; vyzýva najmä, aby sa do priorit európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva zahrnulo presadzovanie akademickej slobody a podpora členov akademickej obce, ktorí sú

ohrození;

- q) preskúmať existujúce programy a zdroje pre akademickú mobilitu a iné formy spolupráce v oblasti vzdelávania a výskumu vrátane kritérií, postupov podávania žiadostí, požiadaviek, časových rámcov a harmonogramov s cieľom odstrániť prekážky, ktoré by mohli brániť inak kvalifikovaným akademickým pracovníkom alebo študentom pri získaní prístupu k príležitostiam, stážam alebo pracovnému umiestneniu či iným zdrojom v rámci týchto programov; podporovať existujúce projekty financované EÚ, ako je napríklad „Academic Refuge“ (Akademické útočisko), ktoré sa snažia zvyšovať informovanosť o dôležitosti akademickej slobody v oblasti vysokoškolského vzdelávania a o tom, aké dôsledky má potláčanie tejto slobody pre spoločnosť ako celok;
 - r) zabezpečiť, aby programy makrofinančnej pomoci EÚ pre tretie krajiny a politiky európskych finančných inštitúcií neohrozovali akademickú slobodu prostredníctvom podpory politik, ktoré obmedzujú pridelovanie vnútroštátnych príjmov pre sektor vzdelávania;
 - s) vytvárať nové iniciatívy v rámci existujúcich a budúcich programov, napríklad ako synergie vytvorené a financované Úniou prostredníctvom jej rozpočtov, ktoré nie sú určené na vzdelávanie a výskum, ako sú nástroj predvstupovej pomoci (IPA III), Horizont 2020, Erasmus+ a akcie Marie Skłodowskej-Curie, na nové programové akcie financované EÚ na podporu umiestnenia akademických pracovníkov a študujúcich výskumníkov a študentov s riadnym titulom, ktorí sú v ohrození a majú postavenie medzinárodnej ochrany, v európskych inštitúciách vysokoškolského vzdelávania a výskumu;
 - t) podporovať prebiehajúce normatívne úsilie na regionálnej a medzinárodnej úrovni, a to aj prijatím medzinárodnej deklarácie o akademickej slobode a autonómii inštitúcií vysokoškolského vzdelávania; nabáda EÚ a jej členské štáty, aby sa iniciatívne zasadzovali za akademickú slobodu v Rade OSN pre ľudské práva;
 - u) zabezpečiť trvalú a vysokú úroveň podpory Európskeho medziuniverzitného centra a Globálneho kampusu pre ľudské práva a demokraciu ako hlavnej iniciatívy v rámci podpory EÚ zameranej na vzdelávanie v oblasti ľudských práv na celom svete;
2. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto odporúčanie Rade, Komisii a podpredsedníčke Komisie / vysokej predstaviteľke Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.